

Projekt Ballesta.

Slutrapport till Stallarholmens Vikingaförening.

Sammanfattning.

Projektgruppen har inte funnit någon mark där vi kunnat få löfte att bygga en vikingaby. Tre förslag finns emellertid vilka dock kommer att påverka föreningens verksamhet på olika sätt. Ett medlemsmöte med diskussion om den framtida verksamheten och stadgeändringar blir nödvändig.

Förslagen är följande:

- Stickudden. En beskrivning av en uppbyggnad av en by finns nedan. Förslaget innebär att hela verksamheten, inklusive festivalen, flyttas från Stallarholmen till Stickudden.
- Najudden. En mindre by med några hus i samarbete med Stallarholmens Skola. Ett eget hus vid Najudden riskerar vandalisering om inte skolan är engagerade.
- Östaparken. Ett centralt beläget vikingahus som byggs så att andra föreningar i Stallarholmen kan utnyttja det. Vikingaföreningen tar då på sig en administrativ uppgift.

De erfarenheter från andra föreningar vi fått ta del av kan sammanfattas i följande punkter:

- Under uppbyggnadsskedet är det möjligt att få ekonomiskt stöd från ett flertal håll.
 - Utvecklingsprojekt stöds av EU.
 - Kommuner stödjer projekt av arbetsmarknadspolitiska skäl.
 - Företag vill gärna stödja ett nyhet i sitt område.
- Efter uppbyggnaden går projektet in i en förvaltningsfas med endast en mindre del vidareutveckling. Benägenheten att ge bidrag verkar då avta ganska snart.
- Driftskostnaderna blir lätt för tunga för en ideell förening att bära. Bidrag till driften genom avgifter från skolklasser och andra besökare minskar drastiskt vid ekonomisk åtstramning.
- De anläggningar som fortsätter sin drift har alla ekonomisk uppbackning av kommunerna där de verkar. Formerna kan variera men gäller ofta stöd till pedagogisk personal och driftpersonal.
- Ett klart uttalat mål med anläggningen är ett måste oavsett om det är en turistanläggning, en pedagogisk skolanläggning eller ren föreningsangelägenhet. Storleken på byggnationen och ekonomin måste anpassas till målet så att man kan klara driften i det långa loppet.

Husgruppens rekommendation.

Husgruppen rekommenderar att, i dagsläget, inte bygga något vikingahus. Det stora problemet är markfrågan. Ingen vidare planering av vikingaby är möjlig innan denna fråga är löst.

Föreningens mål med en anläggning måste även diskuteras och fastläggas tydligare.

Projektets genomförande

Det blev ett längre projekt än vi räknat med i den ursprungliga tidplanen. Även omfattningen ändrades under projektets gång då markfrågan inte kunde lösas. Projektgruppen avstod från att göra ritningar och modeller eftersom markbeskaffenheter och närhet till vatten påverkar utformningen. Vikingaföreningens styrelse har informerats löpande om framsteg och motgångar. Kostnaderna för projektet har blivit betydligt lägre än beräknat tack vare ovan beskrivna begränsningar.

Erfarenheter från andra föreningar.

Gunnes Gård. (Upplands Väsby)

Gunnes Gård är ett friluftsmuseum i samarbete mellan Upplands-Väsby Kommun och Stockholms Läns Museum.

Det första huset restes 1989 och verksamheten har pågått sedan dess.

Utförlig information återfinns på internet:

<http://www.upplandsvasby.se/Toppmeny/Kommunen/Enheter/Vasby-Valfard/Gunnes-gard>
Gunnes Felag, <http://www.gunnesfelag.se>, är en vänförening till Gunnes Gård.

Gården drivs av Upplands-Väsby kommun. Tre anställda står för den dagliga verksamheten medan Gunnes Felag deltar i byggnadsvård och övrigt underhåll. Felaget har även egen verksamhet i form av bl.a. årlig marknad.

Stallarholmens Vikingar kan närmast jämföras med Gunnes Felag.

Ale Vikingaby. (Ale NO Göteborg)

Ale Vikingaby har byggts av Ale Kommun.

<http://www.vastsverige.com/sv/Ale/products/49924/Ale-Vikingagard/>

1933 hittades ett vikingatida skepp, Äskekärsskeppet, vilket man med hjälp av ALU-pengar (Fas3) rekonstruerade 1966.

En vikingaförening bildades av intresserade deltagare, Sällskapet Vikingatida skepp (<http://www.vikingship.net>)

1999 köpte Arle Kommun mark för att bygga en vikingagård.

Syftet med projektet var att skapa arbetstillfällen för långtidsarbetslösa från nedlagda företag inom kommunen.

Genom att lära dem traditionellt hantverk ville man stärka deras position på arbetsmarknaden. Man ville vidare skapa arbetstillfällen inom turistverksamheten.

Vikingagården byggs ut och drivs av kommunen. Vikingaföreningens medlemmar deltar i verksamheten för att ge liv åt verksamheten.

Foteviken. (S Malmö)

Fotevikens vikingaby är den sveriges mest kända. En stor anläggning med vikingaby/stad, museum och stugby. Se vidare på internet på <http://www.foteviken.se/> och <http://www.fotevikensmuseum.se/index.htm>.

Anläggningen är alldeles för stor för vår verksamhet men, om vårt eget bygge startas, kan mycket inspiration och många byggnadsidéer hämtas härifrån.

Verksamheten drivs av en stiftelse vilken backas upp av kommunen och företag. Bl.a har praktiskt taget allt byggnadsmaterial skänkts till stiftelsen.

Stavgård. (Gottland)

1975 hittade några elever på en lägerskola några silvermynt i ett kaninhål. Detta visade sig vara sveriges största silverskatt från 900-talet. Detta inspirerade några lärare att bygga ett vikingahus och därmed starta uppbyggnaden av en vikingaby, Stavgård.

Föreningen Stavgard driver verksamheten med lägerskola vår och höst samt har öppet sommartid för turister.

På hemsidan, <http://www.stavgardgotland.com/index.htm>, beskrivs verksamheten vid lägerskolan närmare.

Verksamheten vid Stavgård är mycket inspirerande men en kopiering skulle innebära ganska stora förändringar för Stallarholmens Vikingar. Vissa delar skulle dock kunna överföras om samarbetet med Stallarholmens Skola utvecklas.

Byggnaderna är typiskt gottländska och passar inte riktigt i Mälardalen. Flera hus är byggda i skiffer med tak av ag, en vassort som inte finns här.

Stiklastadir. (Stiklestad, Norge)

Stiklastadir är ett friluftsmuseum som spänner över flera århundraden, bl.a. vikingatiden. Platsen är känd som den plats där Olav den Helige stupade.

Man har börjat bygga en medeltida gård med ett långhus, 270 m², 36 m långt och 7,5 m högt. Undervåningen, som inte syns (underjordisk), har all modern utrustning för kök, tvättstuga, handikappstoletter och uppvärmning. Övervåningen går helt i ”vikingastil” med mycket påkostad med rik utsmyckning.

Tanken är att man skall bygga en hel by vid långhuset.

Se vidare på internet <http://www.stiklestad.no/>.

Anläggningen byggs med hjälp av kommunen och sponsorer.

Hornboreby. (Hamburgsund)

Hornboreby startade som en ideell kulturförening. Genom samarbete med kommunen och företag i trakten lyckades man bygga upp en större anläggning med ett flertal hus och en hamn. Man byggde upp en verksamhet med lägerskolor och företagsevent vilket, då företag och kommun minskade sina bidrag, drev föreningen i konkurs. Trots satsningar lyckades man inte få anläggningen att bära sig ekonomiskt. Husen användes 2009 delvis av kommunen för förskoleverksamhet.

Tomtmark och utnyttjande.

Gruppen har inte lyckats finna ”den perfekta tomten”. Genom personliga kontakter och genom att vikingaföreningen berättat i tidningsartiklar att vi söker mark för att anlägga en vikingaby hade vi trott att det skulle vara möjligt.

Av satellitbilden framgår de platser vi ändå tittat närmare på.

Nedan följer en redogörelse för de olika områdena.

Äleby 1 och Äleby 2

Marken är privatägd. Vi har varit i kontakt med markägaren som ställer sig positiv men vill se ett, ur vårt perspektiv, långtgående samarbete. Anläggningen skulle ingå i hans satsning på turism och behöva ett långhus som rymmer 120 personer samt har småstugor för övernattnig av hans gäster. Om varje stuga rymmer 4-6 personer medför detta 20-30 småstugor förutom hus för själva vikingaby som smedja och båthus.

Äleby ligger ca 12 km från Stallarholmen.

Tunavik

Ca 4½ km från Stallarholmen.

Området har intressanta anknytningar till vikingatiden med ett antal gravsättningar i omedelbar närhet. Det finns emellertid dels mark som ligger under 5-meters nivån, d.v.s under ”fornlämningsnivå”, samt mark som inte innehåller lämningar.

Tunavik har även ett naturligt skyddat läge för en hamnanläggning.

Bergknallen och skogen nordöst om viken skulle vara ett utmärkt läge för en vikingaby.

Marken är privatägd. Ägaren har vid en första kontakt visat sig vara inte intresserad.

Stickudden, ca 7 km från Stallarholmen, är det enda alternativet där vi har ett halvt löfte från en markägare. Han kan ta ställning till förslaget om vi kan presentera en modell och skisser över hur vi har tänkt att anläggningen skall utformas.

(ej skalenliga byggnader)

Ovanstående skiss visar ett förslag hur man skulle kunna utforma en vikingagård samt hur man kan bygga ut den i flera etapper.

Steg 1 innebär att bygga ett båthus vid vattnet för att använda detta som förråd och verkstadslokal under byggandet av steg2, själva boningshuset. Båhuset övergår sedan till att bli ett båthus.

Steg 2 innebär uppförande av Boningshus, Kokhus, Förråd och Smedja.

Steg 3 innebär uppförande av ett långhus samt förråd av utrustning för de årliga vikingafestivalerna. Vidare kan man låta intresserade medlemmar uppföra egna mindre hus på ett eget område (3c)

De negativa aspekterna för denna mark är:

- Avståndet till Stallarholmen. Kommer vikingabyn att utnyttjas för annat än vikingafestivalen och våra egna gillen. Det är tveksamt om torsdagskvällarna sy- och träslöjd kan förläggas till denna by.
- En brygga och båtar ligger väldigt öppna för NV-vind och sjö från Prästfjärden.

Positivt med alternativet är att vikingafestivalen eventuellt kan förläggas till den öppna planen. Parkeringsfrågan för bilburna besökare och kommunikationen för ej bilburna besökare måste lösas.

Najudden strax utanför Stallarholmen har diskuterats.

Stallarholmens Skola har visat intresse för ett samarbete med Vikingaföreningen där skolan och Vikingaföreningen gemensamt skulle utnyttja området. Skolan arbetar med ett projekt "Skolan i skogen" där ett hus av t.ex typ vikingahus skulle vara till stor nytta under vinterhalvåret.

I området finns odlingsmark, mindre skog samt sandstrand för bad.

Området bedöms räcka för Långhus/Bostadshus, Förråd, Kokhus och Smedja.

Skolan är intresserade av mindre odlingar i undervisningssyfte samt vind- och regnskydd för eleverna.

Genom samarbete med skolan skulle eleverna även kunna få delta i uppförandet av vikingabyn och kunna utnyttja detta i undervisningen.

Marken är privatägd. Markägaren är inte tillfrågad.

Grusgropen som syns på kartan är utarrenderad till ett åkeri som utnyttjar gropen som upplagsplats.

Östabadets park i centrala Stallarholmen skulle kunna rymma ett vikingahus.

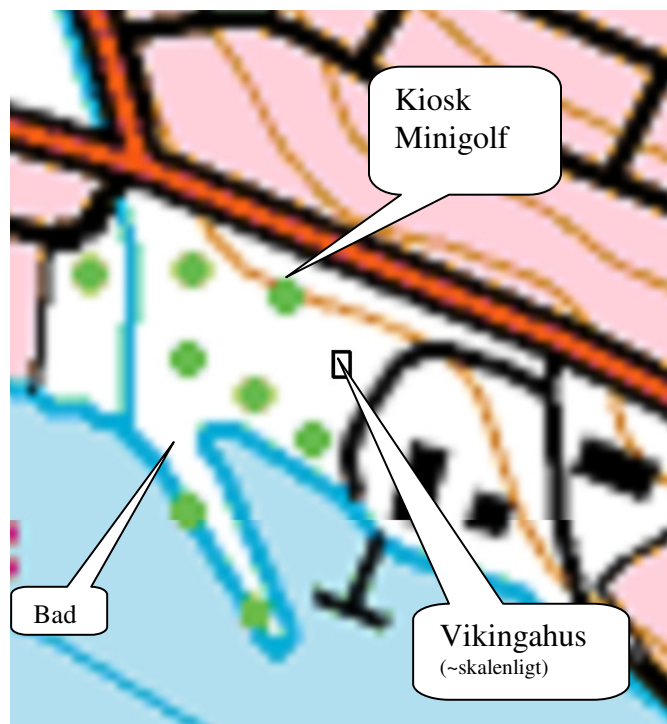
Enligt vår bedömning utnyttjas parken väldigt lite av ortsbefolkningen. Varken badet i SV delen av parken eller kiosk/minigolfbanan i N delen behöver påverkas negativt.

Mellan huset och sjön kan 4-5 gropus (Ø 1,5-2 m) anläggas för barnaktiviteter (tovning, keramik/lera m.m.)

Marken ägs av Strängnäs Kommun.

Ett vikingahus på denna plats skulle kunna utnyttjas av andra föreningar eller privatpersoner som samlingslokal. Det skulle även kunna bli en extra turistattraktion för turistbussar till Mälsåker slott och "Gula Huset".

Huset blir då inte endast till för Vikingaföreningen utan blir en tillgång för hela Stallarholmen.

Obebyggd tomt med adress Brogatan 23, Stallarholmen.

Centralt i Stallarholmen finns en obebyggd tomt vilken ägs av en privatperson

Enligt fastighetsregistret är tomten på 4.915 m². Uppskattning på kartan ger ca 160x30 m.

Enligt ej bestyrkta uppgifter är grannmarken vid "Gula huset" förorenad av tidigare fabriksverksamhet vilket ger vissa begränsningar i möjligheter att nyttja marken. Detta kan eventuellt gälla även denna tomtmark. Frågan är inte undersökt.

Ett långhus och en smedja skulle kunna rymmas på tomten. Detta hus, liksom förslaget i Östaparken, skulle kunna bli en turistattraktion och dra nytta av verksamheten i "Gula Huset".

Hus och Hustyper

Långhus

Långhuset vid Ale vikingagård.

Det första hus som byggdes var ett långhus. Förebilden för gårdsstrukturen är en gård från Tissö (Danmark) där man gjort en arkeologisk undersökning. Man har dock räknat med ett visst norskt inflytande och anlitat Jochen Komber för konstruktionen vilken inspirerats av norska stavkyrkor. Gården kommer att så långt som möjligt anpassas till den lokala vikingatraditionen. Huset är 16,5m långt, 7m brett och 7m högt.

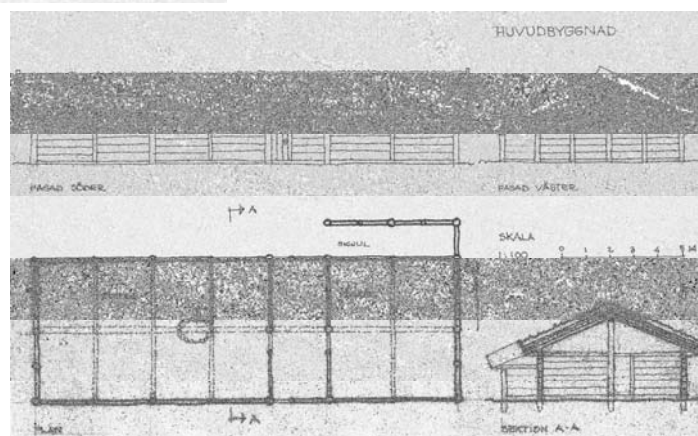
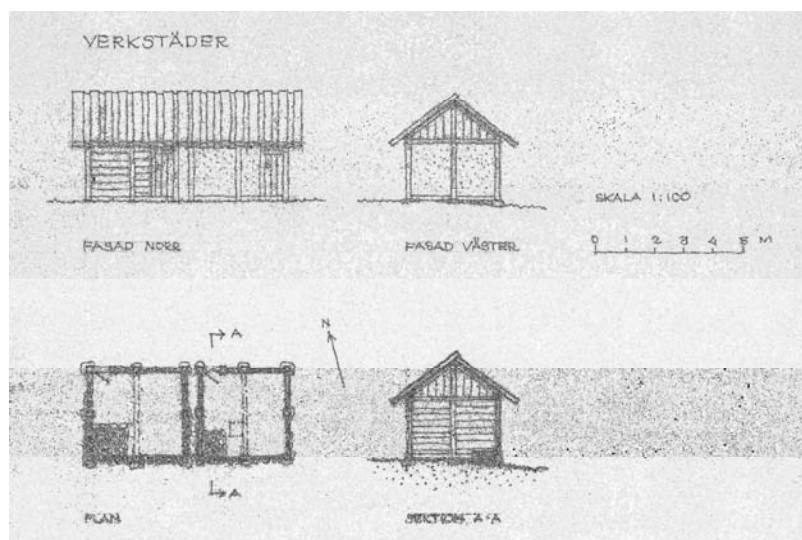
Bostadshus.

Bostadshus vid Gunnes Gård och Årsunda.

Bilderna ovan är två rekonstruerade bostadshus, det ena från Gunnes Gård i Upplands Väsby och vinterbilden från Årsunda Vikingaby söder om Sandviken.

Skisserna till höger är kopierad från skisser över en fiktiv vikingagård i Mälardalen av Karin Rosberg.

Smedja.

Smedja vid Hornboreby.

Båthus vid Hornboreby.

Samma arkitekt som för långhuset ovan i texten.

Grophus vid Hornboreby.

Exteriör
Diameter 2½-3 m.

Interiör